

Fingon lausunto Suomen Afrikka-strategiasta

18.3.2020

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo ry pitää myönteisenä ja tärkeänä, että Suomi linjaa strategisesti toimintaansa Afrikan kanssa. Strategian toivotaan tuovan myös johdonmukaisuutta sekä Suomen ja Afrikan väliseen yhteistyöhön että Suomen ja EU:n erilaisiin Afrikka-linjauksiin ja sopimuksiin.

Fingo korostaa, että

- strategian tulee **perustua tasavertaiseen kumppanuuteen sekä noudattaa johdonmukaisesti Agenda2030-ohjelman kestäväen kehityksen tavoitteita ja periaatteita.**
- strategian on tärkeää myös **vahvistaa ja tukea Pariisin ilmastopimuksen toimeenpanoa, torjua köyhyyttä ja eriarvoisuutta sekä edistää ihmisoikeuksia.**
- sen tulee huomioida sen **eri osa-alueiden väliset yhteydet toisiinsa, muistaa kestäväen kehityksen ympäristölliset, sosiaaliset ja taloudelliset ulottuvuudet ja priorisoida painopisteet ilmaston, tasa-arvon ja ihmisoikeuksien näkökulmasta.**

Kumppanuutta monenkeskisessä maailmassa

Suomen tulee EU:n ohella olla merkityksellinen kumppani Afrikan maille toimimalla kansainvälisen järjestelmän muuttamiseksi siten, että kaikilla mailla on tasa-arvoinen mahdollisuus osallistua yhteisten pelisääntöjen määrittämiseen. Hyvän hallinnon käytänteiden, kapasiteetin vahvistamisen ja keskinäisen oppimisen ja jakamisen kautta luodaan tasavertaisempia mahdollisuuksia yhteistyölle.

Tasa-arvoista kumppanuutta

Afrikka-strategian lähtökohtana tulee olla tasa-arvoinen kumppanuus. Kumppanuuden hengessä on tärkeää, että Suomen Afrikka-strategiaa **kehitetään alusta alkaen kaikkien osapuolten yhteistyössä**, eli myös afrikkalaisia kumppaneita, mukaan lukien kansalaisyhteiskunnan toimijoita ja diasporaa, tulee osallistaa ja kuulla prosessissa.

Laaja-alainen sosiaalinen kehitys on edellytys eriarvoisuuden vähentymiselle ja yhteiskuntien vakaudelle ja kehitykselle. Linjatessaan politiikkaansa Agenda2030-ohjelman mukaiseksi, on Suomi samalla sitoutunut **eriarvoisuuden vähentämisen politiikkaan**. Toiminnan muodot sekä kohdemaat ja -ryhmät on silloin valittava ensisijaisesti niin, että tavoitetaan heikoimmassa ja haavoittuvimmassa asemassa olevat ihmiset.

Oman historiansa myötä Suomella on merkittävää osaamista **hyvinvointijärjestelmien rakentamisesta**. Tätä kokonaisvaltaista kokemusta tulisi hyödyntää myös Afrikka-strategian toimeenpanossa. Hyvinvointijärjestelmää rakentaessa tulisi samanaikaisesti huomioida mm.

sosiaaliturva, terveys, koulutus, säälliset työpaikat, verotus jne.

Naisten ja tyttöjen oikeuksien turvaaminen ja edistäminen on valtavirtaistettava koko strategiaan. Valtavirtaistamisen lisäksi strategiaan tulisi sisältyä myös kohdennettuja toimia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi. Eriarvoisuutta vähennettäessä tulee sukupuolen ohella kiinnittää huomiota muiden tekijöiden yhteisvaikutukseen. Muut tekijät, kuten uskonto, etnisyys, ikä ja vammaisuus, saattavat lisätä entisestään eriarvoisuutta.

Afrikan ikärakenne (70% afrikkalaisista on alle 30-vuotiaita) tulee haastamaan olemassa olevat koulutus- ja työllistymismahdollisuudet sekä mielekkään tulevaisuuden. Lapset muodostavat suuren osan kehitysmaiden väestöstä – he tulevat määrittämään näiden maiden tulevaisuutta. Esimerkiksi Suomen kahdenvälisissä kumppanimaissa Afrikassa alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä on yli 40 prosenttia. Haavoittavassa asemassa olevien lasten tukeminen varhaisessa iässä parantaa vanhempana koulutustasoa, terveydentilaa, sosiaalisuutta, taloudellista tuottavuutta ja toisaalta vähentää rikollisuutta. **Lasten ja nuorten voimaannuttaminen** eri tavoin on välttämätöntä. **Yhteiskunnallisen aktiivisuuden ja toimeliaisuuden tukeminen luovat positiivista uskoa tulevaisuuteen.** Globaalit kansalaistaidot ja kestävä kehityksen osaaminen tulee Agenda 2030 –tavoitteen 4.7 mukaisesti huomioida koulutuksen kehittämisessä. Nämä ovat tulevaisuuden taitoja, jotka paitsi tarjoavat yksilöille edellytyksiä toimeentuloon ja hyvään elämään myös tukevat yhteiskunnan rakenteellisia uudistuksia ja demokratiakehitystä.

Erytispanostusta tarvitaan ammatillisen, aikuis- ja korkeakoulutukseen panostamalla koulutuksen laatuun sekä poistamalla sukupuolten välisen epätasa-arvon luomia esteitä tyttöjen ja nuorten naisten koulutuksen tieltä (turvallisuus, joustavat kouluajat, erilliset saniteettitilat jne). On myös varmistettava, että kaikki koulutus on **inklusiivista** ja tavoittaa heikoimmassa asemassa olevat nuoret, kuten mm. eri tavoin vammaiset nuoret.

Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet tulee taata kaikille. Lisäksi strategiaan tulisi sisältyä myös muita kohdennettuja toimia sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi, mukaan lukien kehoitus ratifioida ja panna täytäntöön yleissopimus naisten kaikkinaisen syrjinnän poistamisesta (CEDAW) sekä kehoitus panna täytäntöön naisten oikeuksia koskevat puitteet Afrikan tasolla, mukaan lukien Maputon pöytäkirja naisten oikeuksista.

Kestävää taloutta ja ihmisarvoista työtä

Suomen Afrikka-strategian tulee **edistää sellaista taloudellista kehitystä, joka aidosti edistää ihmisten hyvinvointia sekä kunnioittaa ympäristön kantokykyä.** Lisäksi on tärkeää varmistaa, ettei ketään jätetä kehityksessä jälkeen, eli taloudellinen kehitys hyödyttää myös köyhimpiä ja heikommassa asemassa olevia ryhmiä, kuten naisia ja tyttöjä ja eri tavoin vammaisia henkilöitä.

Afrikka-strategian tavoitteena tulee olla **ihmisarvoisten työpaikkojen luominen** sekä **vastuullisen yritystoiminnan edistäminen.** Yritystoimintaa tulee arvioida selkeillä ja tiukoilla ihmisoikeusvaikutuskriteereillä ja edellyttää yrityksiä noudattamaan ihmisoikeusperustaista huolellisuusvelvoitetta.

Kauppa- ja investointipolitiikassa tulee varmistaa, että Afrikan mailla säilyy **poliittinen liikkumavara oman talous- ja elinkeinopolitiikkansa kehittämiseen sekä mahdollisuus suojella ja tukea esimerkiksi paikallisia pieniä yrityksiä sekä viljelijöitä.** EU:n Afrikka-strategian tulee lisätä investointeja, jotka vahvistavat Afrikan maiden omaa kapasiteettia vastata sosiaaliin, ekologisiin ja taloudellisiin haasteisiin.

Kauppa- ja kehityspolitiikassa politiikkatoimien **vaikutuksia tulisi arvioida taloudellista vaikutuksia laajemmasta näkökulmasta ja mittareilla.** Afrikan maista löytyy esimerkkejä,

joissa bruttokansantuotteen kasvaessa myös äärimmäisessä köyhyydessä elävien määrä ei ole vähentynyt, vaan jopa lisääntynyt. Esimerkiksi kauppa- ja kehityspolitiikan vaikutuksia on tarkasteltava BKT:lla mitattavan talouskasvun ohella myös sosiaalisilla ja ympäristöllisillä indikaattoreilla.

Suomen ja Afrikan maiden suhteiden kehittämistä tukisi myös nykyistä **kattavampi ja monipuolisempi tietoperusta Suomen ja EU:n politiikkojen vaikutuksista Afrikan maihin**. Nykyistä tarkemmin seurattavia vaikutuksia ovat suomalaisten ja eurooppalaisten kulutuksen ympäristöjäljet Afrikan maissa (mm. hiili- ja vesijalanjälki sekä maankäyttö) sekä materiaali- ja rahavirrat. Näiden piilovirtojen ja muiden vaikutusten seurannan tulisi olla säännöllistä. Sen käynnistämiseksi ja kehittämiseksi tulisi suunnata riittävät resurssit.

Verot ovat avainasemassa taloudellisen eriarvoisuuden ja köyhyyden vähentämisessä sekä kaiken kaikkiaan kestäväen kehityksen tavoitteiden rahoittamiseksi. Oikeudenmukaisen verotuksen avulla valtiot pystyvät jakamaan yhteiskunnan varallisuutta reilummin, tasaamaan tuloeroja sekä rahoittamaan palveluita kansalaisille. Myös Afrikka-strategiassa on tärkeää tiedostaa Afrikan maiden **veronkantokyvyn vahvistamisen merkitys** sekä **kansainvälisten toimien vahvistaminen pääomapakojen ja yritysten aggressiivisen verosuunnittelun estämiseksi**. Verojen merkitys kestäväälle kehitykselle tunnistettiin Etiopian Addis Abebassa vuonna 2015 pidetyssä kansainvälisessä kehitysrahoituskonferenssissa, jossa sovittiin ATI-aloitteesta kehittyvien maiden veronkantokyvyn vahvistamiseksi. Aloite korostaa politiikan johdonmukaisuuden edistämistä, vahvojen kansallisten hallintojärjestelmien luomista sekä poliittisen tahdon mobilisointia veropolitiikan ja järjestelmäuudistusten edistämiseksi.

Ilmastokestävää kehitystä

Ilmastomuutos ei ole pelkkä ympäristö- ja ilmastokysymys, vaan ennen kaikkea oikeudenmukaisuuskysymys. Kiihtyvistä ilmastomuutoksesta kärsivät eniten kaikkein köyhimmät ja hauraimmat maat, jotka ovat vähiten vaikuttaneet ilmastomuutoksen syntyyn.

Ilmastomuutoksen vaikutukset näkyvät maailmanlaajuisesti. Ruoka- ja vesiturva heikkenee, äärimmäiset sääilmiöt yleistyvät, biodiversiteettikato etenee, elinkeinot tuhoutuvat, konfliktit lisääntyvät ja kokonaiset alueet muuttuvat asuinkelvottomiksi. Siksi **on erityisen tärkeää, että Suomi kantaa ilmastovastuunsa ja antaa tukensa etenkin kaikkein köyhimmille ja hauraimmille maille**. Ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi sekä vahinkojen ja menetysten korvaamiseksi tarvitaan monenlaisia ratkaisuja, joita tulee kehittää yhteistyössä eri toimijoiden kanssa paikallisesti.

Maailmanlaajuista ilmastotyötä ohjaa Pariisin sopimus. Tekemällä tiivistä yhteistyötä kumppaneiden kanssa, voimme yhdessä edistää Pariisiin sopimuksen toimeenpanoa. Suomi voi jakaa kokemuksiaan ja osaamistaan ilmastokestävien ratkaisujen löytämiseksi sekä tarjota teknistä ja rahallista tukea paikallisten eriarvoisuutta vähentävien ratkaisujen rakentamiseksi. Ilmastomuutokseen sopeutumisen, kuten myös ilmastomuutokseen hillinnän, tulee olla johtavana tavoitteena kaikessa Suomen toiminnassa Afrikassa.

Suomen tulee nostaa merkittävästi suoraa tukeaan **luonnontilaisen ympäristön suojelemaan** ja tukea toimintaa, joka ylläpitää nykyistä suojelualueiden verkostoa, koska niihin kohdistuu merkittävä kasvava paine luonnonvarojen käytölle. Suurin osa afrikkalaisista turvautuu edelleen päivittäin suoraan luonnonvaroihin ja esimerkiksi metsästä saataviin tuotteisiin (ruoka ja energia). Myös sopeutumisratkaisujen on pohjauduttava näihin toimintamalleihin ja näiden kysymysten yhteensovittamiseen politiikassa ja päätöksenteossa (ruoka-vesi-energia-metsä nexus), sillä usein luonnonvarakysymykset ovat usean hallintoalan alaisia.

Ilmastonmuutos on uhka tulevaisuuden ruoantuotannolle, ja se vaikuttaa jo nyt ruokajärjestelmiin myös Afrikassa. Erityisen haavoittuvassa asemassa ovat maatalous ja köyhien maiden pienviljelijät. Ruokajärjestelmiä kehittämällä vaikutamme kokonaisvaltaisesti ruokaturvan edistämiseen ja elintarvikesektorin kehittämiseen ja lisäämme tasapuolisesti ihmisten hyvinvointia, unohtamatta luonnon monimuotoisuutta ja ilmastokestävyyttä. **On tärkeää, että Suomi jatkaa yhteistyötään Afrikan maiden kanssa ja takaa riittävät resurssit ruokajärjestelmien kehittämiseksi ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen näkökulmasta.** Tämän lisäksi pienviljelijävaltaisille vaikeasti lähestyttävillä alueilla tarvitaan agroekologista lähestymistapaa, jossa mahdollisimman pienillä ulkoisilla tuotantopanoksilla voidaan tuottaa ainakin omaan tarpeeseen ravitsevaa ruokaa.

Ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden suojele on nykyisen hallitusohjelman tavoitteena niin Suomessa kuin globaalisti ja sen tulee olla yksi Suomen Afrikka-strategian keskeisistä teemoista.

Jotta toiminta on kestävä, tarvitaan tutkimukseen pohjautuvaa tietoa sekä monen sektorin ja monien toimijoiden hedelmällistä yhteistyötä. Suomen pitkäaikaista yhteistyötä luonnonvarasektorilla, erityisesti metsäsektorilla, tulee jatkaa ja laajentaa ml. metsäkadon ehkäisyyn, luonnonmetsien suojelemaan, laaja-alaiseen maisematason metsänkäytönsuunnitteluun ja kestävänsä metsätalouden edistämiseen. Näin **Suomi olisi mukana turvaamassa Afrikan elintärkeää metsäpeitettä, jolla on merkittävä rooli niin ilmaston, vesivarojen kuin luonnon monimuotoisuudenkin kannalta, mutta myös samalla edistämässä metsien kestävänsä käyttöön perustuvaa taloutta ja työpaikkoja.** EU-tasolla on tärkeää, että Suomi on mukana edistämässä luonnonvarojen kestävänsä käyttöä sekä hyvää valvontaa ja hallintaa, esimerkiksi EU:n vapaaehtoista FLEGT-lupajärjestelmää EU:n ulkopuolisen puutavaran sertifiointiseksi.

Energiasektorilla tulee varmistaa, että Afrikan mailla on mahdollisuus ilmastokestäviin ratkaisuihin. **Suomen tulee johdonmukaisesti tukea Afrikan maita fossiilista energiamuodoista irtautumisessa, kehittämällä kestäviä ja kustannustehokkaita ratkaisuja yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa.** Kestävänsä uusiutuvan energian edistäminen sekä energiansäästönsä ja -tehokkuuden tukeminen tulisi sisällyttää kaikkiin energialiitännäisiin hankkeisiin. Hankkeita ja projekteja, jotka perustuvat fossiilisiin polttoaineisiin, ei tule rahoittaa lainkaan.

Toimivat ja turvalliset yhteiskunnat

Suomen Afrikka-strategian tulee tunnistaa ja vahvistaa **kansalaisyhteiskunnan keskeinen rooli osana toimivia ja demokraattisia yhteiskuntia.** Afrikan omia ihmisoikeus-, demokratia – ja oikeusvaltiotekijöitä tulee tukea ja vahvistaa. Strategian tulee tunnistaa eri toimijoiden roolit yhteiskunnassa mukaan lukien kansalaisjärjestöjen merkitys sekä tarve luoda järjestöille mahdollisuuksia osallistua poliittiseen dialogiin. Lisäksi tulee suojella ja vahvistaa kansalaisyhteiskunnan toimintatilaa ja tukea kansalaisjärjestöjen valmiuksia hankkia toiminnalleen resursseja.

Strategian tulee myös pyrkiä vahvistamaan **monenkeskistä kansainvälistä järjestelmää ja globaalia kantokykyä** esimerkiksi edistämällä monenkeskistä yhteistyötä, dialogia ja sidosryhmien osallistumista. Strategian tulee:

- Tukea Afrikan strategioita ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi, huomioimalla keskeisten sektoreiden toimintakyky ja yhteistyö (esim. ruokaturva, vesi, terveys, energia ja sanitaatio).

- Vahvistaa kestävän kehityksen ja globaalin terveyden tutkimusta ja innovaatioita, jotta erilaisia tauteja pystytään tunnistamaan ja ehkäisemään sekä toimimaan, kun tartuntatauteja pääsee leviämään.
- Vahvistaa Afrikan rauhan ja turvallisuuden arkkitehtuuria ml. konfliktien ennaltaehkäisy, rauhavälitys, naisten ja nuorten rooli rauhan ja turvallisuuden vakauttamisessa sekä asekaupasta pidättäytyminen.

Siirtolaisuus ja liikkuvuus

Afrikka-strategian näkökulma siirtolaisuudesta tulee perustua kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin, kestävän kehityksen tavoitteisiin sekä YK:n siirtolais- ja pakolaiskompaktiin. Oli kyse lähtö-, kauttakulku- tai kohdemaista, on erityisen tärkeää, että **kumppanimaiden yhteistyön perustana ja tavoitteena on siirtolaisten ihmisoikeuksien turvaaminen**. EU:n siirtolaisuutta koskevan yhteistyön Afrikan maiden kanssa tulee perustua tutkittuun tietoon sekä positiiviseen ja ratkaisuhakuiseen kommunikointiin. Laillisia väyliä Eurooppaan tulee lisätä.

Maiden tulee yhdessä kehittää siirtolaisuuden ja kestävän kehityksen toimia, jotka ottavat huomioon siirtolaisuuden ja ihmisten liikkuvuuden tarjoamat mahdollisuudet. Suomen tai EU:n toimien ei pidä hankaloittaa Afrikan sisäistä liikkuvuutta.

Suomen kehityspolitiikan tulee tukea köyhyden vähentämistä ja kestävä kehitystä Afrikassa, eikä edistä Suomen tai EU:n omia intressejä muuttoliikkeen, turvallisuuden ja ulkopolitiikan saralla. Muuttoliikkeen juurisyihin pohjautuvan kehitysyhteistyön tulee olla ihmisoikeusperustaista eikä kehitysyhteistyötä tule ehdollistaa muuttoliikkeen hillintään.

Lisätietoja Rilli Lappalainen, vaikuttamistyön johtaja – kestävä kehitys (rilli.lappalainen@fingo.fi, p.050-5613456)